

Vårt Dnr: E-20171026-1b

Vår ref: Inger Svedmyr

Socialdepartementet,

Er referens:

s.registrator@regeringskansliet.se

s.fst@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2017/03349/FST

Yttrande över remissen: Hjälpmedelsutredningens S2015:08 betänkande På lika villkor! — delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen SOU 2017:43

1 Sammanfattning

Det är bra att man definierar begreppet hjälpmedel och att stöd kan utgå till förstärkt elevhälsa.

”Det universellt utformade samhället” är en god idé, men för elöverkänsliga går utvecklingen snabbt åt fel håll – den trådlösa utvecklingen är exkluderande för denna grupp.

Elöverkänsliga skolelever är särskilt utsatta. Dessa elever kan med den nuvarande samhällsutvecklingen allt oftare inte ens gå till skolan längre, utan tvingas nöja sig med hemundervisning. Här behövs makt och medel för att lösa problemen.

För elöverkänsliga är ny teknik ofta problemet – inte lösningen.

Som exempel kan nämnas hörapparater. Många elöverkänsliga kan inte använda eller ens vara i närheten av någon som använder nya digitala hörapparater. Det måste garanteras att man även i framtiden ska ha tillgång till analoga hörapparater.

I remissen förs ofta ett baklängesresonemang: – Vad kan man använda digital teknik till?

I stället måste man **fokusera på behoven:**

– Vilka behov behöver tillgodoses?

– Hur gör man det på bästa sätt för individen?

2 Bakgrund

Elöverkänsligas Riksförbund är en handikapporganisation som organiserar personer med funktionsnedsättning elöverkänslighet.

Förbundet är medlem i Funktionsrätt Sverige som organiserar 39 handikappförbund.

Förbundet har för närvarande ca 2500 medlemmar.

Enligt Miljöhälsorapporten 2009 från Socialstyrelsen är 3,2 % av den vuxna befolkningen elöverkänsliga. Det motsvarar över 300 000 personer. Cirka 0,4 % är svårt drabbade. Elöverkänslighet är en erkänd funktionsnedsättning och elöverkänsliga omfattas av ”Från patient till

Elöverkänsligas Riksförbund _____ **Medlem i Funktionsrätt Sverige**

Post- och Besöksadress	Telefon	Fax	E-post	Org.nr.	Plusgiro	Bankgiro
Blåsutvägen 53 121 36 JOHANNESHÖV Stockholm	08-712 90 65	08-712 89 48	info@eloverkanslig.org	812400-9484	67 84 45-8	788-2970

medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken” antagen av riksdagen den 11 maj år 2000.

I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som EU har antagit och Sverige ratificerat är det ”universellt utformade samhället” en central utgångspunkt¹.

De kraftiga utbyggnaden av trådlös teknik de senaste 20 åren har medfört en mycket försämrad tillgänglighet i hela samhället för elöverkänsliga. Detta har skett trots att allt fler varningssignaler kommer från olika håll, såsom resolutioner och deklARATIONER från internationella organ (se nedan), i form av forskningsrapporter och inte minst, de drabbades dokumenterade erfarenheter. Resolution 1815 (2011)² från Europarådet uppmanar medlemsländerna bland annat att:

8.1.4. ägna särskild uppmärksamhet åt elöverkänsliga människor som lider av ett syndrom som medför överkänslighet mot elektromagnetiska fält och införa särskilda åtgärder för att skydda dem, inklusive att inrätta strålningsfria zoner som inte täcks av trådlösa nätverk;

Fler angelägna råd återfinns i den kompletta resolutionstexten (svensk översättning bifogas).

Den 31 maj 2011 tillkännagav WHO:s cancerforskningsorgan IARC att de beslutat att klassificera radiofrekventa elektromagnetiska fält, som de långt tidigare gjort med lågfrekventa magnetfält, såsom ”Class 2B carcinogen”, det vill säga som möjligen cancerframkallande, i samma grupp som DDT och bly³.

Den 11 maj 2015 lämnade 190 forskare från 39 länder in en uppmaning till FN, FN:s medlemsstater och Världshälsoorganisationen (WHO) där man begär att de [FN] antar mer skyddande riktlinjer för exponering för elektromagnetiska fält (EMF) och trådlös teknik, med hänsyn till allt starkare bevis för risker.

Forskarna bakom "International EMF Scientist Appeal"⁴, uppmanar generalsekreteraren och FN-anslutna organ att främja förebyggande åtgärder för att begränsa EMF-exponeringar och att utbilda allmänheten om hälsoriskerna, i synnerhet för barn och gravida kvinnor.

1 Hämtat från:

<http://www.regeringen.se/49cf66/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionshinder-a4-webboptimerad.pdf>

2 Resolution 1815 (2011) länk till originaltext på engelska:

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewPDF.asp?FileID=17994&lang=en>

3 Meddelande om IARC:s (International Agency for Research on Cancer) klassificering av radiofrekventa fält inklusive de som kommer ifrån moderna kommunikationsutrustning och mobiltelefoner som möjligen cancerframkallande, länk till IARC:s meddelande: http://www.iarc.fr/en/media-centre/pr/2011/pdfs/pr208_E.pdf

4 Länk till pressmeddelandet: i original på engelska:

https://emfscientist.org/images/docs/EMF_Scientist_Press_Release_5-1-2015.pdf

Svensk översättning: https://emfscientist.org/images/docs/transl/Swedish_EMF_Scientist_Appeal_2015.pdf

3 Våra synpunkter på remissen

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
-19	<i>Sammanfattning</i>
24 25	<i>Fritt val av hjälpmedel och ny teknik</i> <i>[...] Innovation och teknikutveckling på konsumentmarknaden frambringar också produkter som kan kompensera för funktionsnedsättningar.</i> Ibland är det tvärtom: Det är ny teknik som ger upphov till behovet av hjälpmedel! T ex kan dåligt avskärmade datorer ge elöverkänslighet så att hjälpmedlet ”elsanerad dator” behöver tas fram. Om produkten varit bättre från början hade problemet kunnat undvikas.
26	<i>Samordning mellan huvudmän och mot andra stöd</i> <i>[...] Det finns möjlighet att använda hjälpmedel och välfärdsteknik i större utsträckning än i dag och därigenom ge enskilda möjlighet till ett mer självständigt liv. Individens möjlighet att själv bestämma om vilken teknik som ska användas är dock av avgörande betydelse.</i> Individens möjlighet att själv bestämma teknik är helt avgörande för om det ska fungera som ett hjälpmedel eller bli ett ”stjälpmedel”

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
27	<p>Kompetensbehovet i kommunerna</p> <p><i>[...] En medicinskt ansvarig arbetsterapeut eller fysioterapeut brukar kallas MAR. Syftet med den föreslagna lagändringen är att öka arbetsterapeuters och fysioterapeuters ansvar för en säker och ändamålsenlig rehabilitering, innefattande tillhandahållandet av bra hjälpmedel, inom kommunens ansvarsområde.</i></p> <p>Terapeuter saknar i vissa fall erforderlig kompetens. Det kan alltså behövas ytterligare resurser, t ex när det gäller hjälpmedel för kommunikation.</p>
27 28	<p>Myndigheten för delaktighet (MFD)</p> <p><i>[...] arbete med individstöd; att ta fram underlag för att öka tillgången till individstöd som främjar en aktiv fritid, inrättande av ett samverkansforum för huvudmän och myndigheter om teknik som individstöd och slutligen ett uppdrag om sektorsövergripande uppföljning av teknik.</i></p> <p>Om MFD får detta ansvar bör MFD också få ansvar för att hantera de problem som uppkommer med avseende på bristande möjligheter till delaktighet som orsakas av ny teknik.</p>
28	<p>Övriga uppdrag till statliga myndigheter</p> <p><i>[...] Det är ont om vetenskapliga studier på hjälpmedelsområdet. Utredningen föreslår därför att Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) ges i uppdrag att i ett första steg kartlägga befintligt kunskapsläge, inklusive bristande evidens och kunskapsluckor. I ett andra steg kan genomföras systematiska översikter på särskilt angelägna hjälpmedelsområden.</i></p> <p>För att bli meningsfullt måste detta arbete göras i samverkan med sakkunniga inom funktionsrättsrörelsen!</p>
47	<p>1.1 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)</p> <p>Vi stöder lagförslaget, men det bör förtydligas att även omfatta möjlighet till hjälpmedel för matlagning för de som skulle kunna göra detta själv med lämplig utrustning. För elöverkännlig person skulle det t ex kunna vara gas/gasolspis.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
50	<p>1.2 Förslag till förordning om ändring i förordning (2016:400) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser</p> <p>Vi stöder förslaget.</p>
58	<p>3 Bakgrund</p>
58	<p>3.2 FN:s konventioner om mänskliga rättigheter</p>
58	<p><i>FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (ICRPD) antogs av FN:s generalförsamling den 13 december 2006. Konventionen slår fast att människor med funktionsnedsättning har samma rättigheter som andra och tydliggör hur dessa rättigheter ska tillgodoses i praktiken. Sverige har ratificerat konventionen och är därmed förpliktat att se till att svensk lagstiftning är i linje med konventionen.</i></p> <p>Trots detta faktum kränks dessa rättigheter dagligen för personer med funktionsvariation.</p>
58-59	<p><i>I artikel 4 anges vilka allmänna åtaganden som konventionsstaterna gjort. Här framgår bl.a. att staterna åtar sig att genomföra eller främja forskning och utveckling av, samt främja tillgång till och användning av ny teknik. I det ingår informations- och kommunikationsteknik, samt hjälpmedel som är lämpliga för personer med funktionsnedsättning, med prioritering av teknik till överkomligt pris (punkt g). {...}</i></p> <p>Här stämmer inte Sveriges agerande med FN-konventionen. Elöverkännliga får inte ens tillgång till telefoni i och med rivningen av det fasta telenätet, inte heller tillgång till anpassade datorer.</p>
59	<p><i>Konventionsstaterna ska vidare vidta effektiva åtgärder för att säkerställa personlig rörlighet med största möjliga oberoende på det sätt, och vid den tid, personen med funktionsnedsättning själv väljer. [...]</i></p> <p>Vad gäller elöverkännliga, bryter Sverige mot de mänskliga rättigheterna, då elöverkännliga inte längre på grund av trådlös teknik kan röra sig obehindrat i det offentliga rummet.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
59	<p><i>I artikel 24 erkänner konventionsstaterna rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För att förverkliga denna rätt utan diskriminering och på lika villkor, ska konventionsstaterna säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på att personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet. Barn ska inte på grund av funktionsnedsättning utestängas från kostnadsfri obligatorisk grundutbildning eller från undervisning som följer efter grundutbildning. [...] I detta syfte ska konventionsstaterna säkerställa att skälig anpassning erbjuds personer med funktionsnedsättning.</i></p> <p>Artikel 24 bryts eftersom elöverkänsliga inte kan delta i undervisning på grund av att den trådlösa utvecklingen gjort lokaler otillgängliga. Hemundervisning för elöverkänsliga barn är en vanlig åtgärd och utgör inte lika villkor. Skälig anpassning motarbetas aktivt av flera myndigheter! Detta trots att regeringen flera gånger uttalat att vi "har samma rättigheter" som andra.</p>
59	<p><i>Artikel 25 rör rätten till hälsa. Konventionsstaterna erkänner att personer med funktionsnedsättning har rätt att åtnjuta bästa möjliga hälsa och utan diskriminering på grund av funktionsnedsättning. [...]</i></p> <p>Varken allmän hälsoservice som inte är relaterad till funktionsvariation, eller särskild sådan, erbjuds eller är tillgänglig för elöverkänsliga. De får försöka klara sig själva, med anhöriga och vänner. Dessa får sköta ofta mycket sjuka personer som lever avsides och under enkla förhållanden.</p> <p>Det bryter mot konventionens artikel 25.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
59-60	<p><i>Artikel 26 rör habilitering och rehabilitering. Där framgår bl.a. att effektiva och ändamålsenliga åtgärder ska vidtas för att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att uppnå och vidmakthålla största möjliga oberoende, full fysisk, mental, social och yrkesmässig förmåga samt fullt inkluderande och deltagande i livets alla aspekter. Vidare anges i punkt 3 att staterna ska främja tillgång till, kännedom om och användning av hjälpmedel och teknik som är utformade för personer med funktionsnedsättning som främjar habilitering och rehabilitering.</i></p> <p><i>Många hjälpmedelsanvändare är barn. Enligt artikel 7 ska vidtas alla nödvändiga åtgärder som behövs för att säkerställa att barn med funktionsnedsättning fullt åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn.</i></p> <p>Flera myndigheter motarbetar aktivt hjälp och hjälpmedel för elöverkänsliga. Kommuner som erbjuder anpassningar för elöverkänsliga angrips. Detta bryter mot artikel 26</p>
60	<p><i>FN:s konvention om barnets rättigheter, från 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990.</i></p> <p>Trots detta följer inte Sverige denna konvention när det gäller elöverkänsliga barn.</p>
61	<p>3.3 Nationell politik</p> <p><i>[...] Från patient till medborgare (prop. 1999/2000:79) skedde en förskjutning i den nationella politiken mot att verka för generell tillgänglighet i samhället [...] Ett grundläggande mål är att samhället ska utformas så att människor i alla åldrar oavsett funktionsförmåga blir fullt delaktiga i samhällslivet.</i></p> <p>Tyvärr har teknikutvecklingen medfört allt sämre tillgänglighet och mindre delaktighet för elöverkänsliga.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
61	<p><i>[...] alla statliga myndigheter styrs av förordningen (2001:526) om statliga myndigheters ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken. Enligt förordningen ska alla myndigheter verka för att personer med funktionsnedsättning ges full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor. De ska särskilt verka för att lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för alla. FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska vara vägledande i detta arbete.</i></p> <p><i>Ett antal myndigheter, bl.a. Socialstyrelsen och Post- och telestyrelsen, har ett särskilt sektorsansvar. Det innebär att ha ett samlat ansvar för att genomföra insatser för att nå de funktionshinderspolitiska mål som har anknytning till myndighetens verksamhetsområde. [...]</i></p> <p>Detta fungera inte för elöverkänsliga. Vid flera tillfällen har tjänstemän på myndigheter aktivt motarbetat anpassningar för elöverkänsliga, i andra fall visat en totalt ointresse att hjälpa till.</p>
62	<p><i>[...] MFD föreslog bl.a. att ”de nationella målen revideras mot ett mål som tydligare knyter an funktionshinderspolitiken till mänskliga rättigheter och som innehåller dagens terminologi”. Förslaget till reviderad inriktning beskriver fyra olika sätt att arbeta för att förebygga och undanröja funktionshinder i samhället och syftar till att tydliggöra för ansvariga aktörer vad det innebär att arbeta med ett funktionshindersperspektiv:</i></p> <ul style="list-style-type: none"><i>- att med universell utformning göra rätt från början,</i><i>- att identifiera och åtgärda brister i efterhand,</i><i>- att med stöd och lösningar kopplat till individen stärka delaktigheten,</i> <p><i>samt</i></p> <ul style="list-style-type: none"><i>- att motverka all form av diskriminering.</i> <p>Vi stöder ovanstående och vill att det verkligen implementeras!</p>
62-63	<p>Här redogörs för den nuvarande regeringens förslag till ”Målen med den s.k. äldrepolitiken” samt ”barnrättspolitikerna”. Vi stöder dessa förslag.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
63	3.4 Vad är hjälpmedel?
65	3.4.1 Olika begrepp beroende på användningssituation <i>[...] Ett begrepp med nära anknytning till hjälpmedel är välfärdsteknik. Enligt Socialstyrelsens definition är välfärdsteknik digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning. Exempel på välfärdsteknik är digitala trygghetslarm, tillsyn via kamera och sensorer för påminnelser. [...]</i> Definitionen av välfärdsteknik är olämplig och påminner om konsultspråk. All teknik kan vara både analog och/eller digital – en klok utvecklare använder helt enkelt den teknik som är lämpligast – utan förutfattade meningar eller övertro. Digital trådlös teknik strålar mer än analog teknik med sladd. För att ett trygghetslarm ska fungera för en elöverkänslig person behöver det vara analogt. Det finns inget som hindrar att ett analogt larm ansluts digitalt via sladd, exempelvis via IP-telefoni.
66	3.4.2 Det offentliga åtagandet för hjälpmedel är inte tydligt
67	<i>[...] Även datorer ansågs tidigare ofta vara hjälpmedel. Det vanliga är numera att endast specialanpassad mjukvara anses vara hjälpmedel.</i> Här måste specialanpassad hårdvara (t ex dator) ha samma ställning som mjukvara! Specialanpassning av utrustning är för elöverkänsliga oftast den helt avgörande svårigheten och kostnaden. Åtgärderna syftar till att erhålla tillräckligt låga emissioner av elektromagnetiska fält, för att åtminstone begränsad användning ska vara möjlig.

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
70	3.7 Behovet av hjälpmedel ökar [...]
71	<i>”Trots ökad inkludering och tillgänglighet i samhället är det dock fortfarande många personer med funktionsnedsättning som inte kan delta i samhället på lika villkor som andra. Även om utvecklingen går mot en ökad universell utformning, kommer därmed hjälpmedel ändå vara viktiga för att uppnå en ökad självständighet. Enligt Neuroförbundets nyligen publicerade enkätundersökning är det en så stor andel som 87 procent som anger att hjälpmedel är en förutsättning eller har stor betydelse för delaktigheten i samhällslivet³¹.”</i> För elöverkänsliga går det mot allt mindre inkludering – för oss går inte utvecklingen alls mot ”ökad universell utformning”, tvärtom!
75	3.9 Kostnaderna för hjälpmedel 3.9.1 Samhällets kostnader för hjälpmedel ökar 3.9.2 Hjälpmedel kan samtidigt minska de offentliga utgifterna [...] Vilka kostnader som samhället skulle få om hjälpmedlen inte fanns tillgängliga bör absolut framhållas för en korrekt förståelse av totalbilden. Bra att det finns med i analysen. Våra medlemmar får ofta höra ”det är så dyrt att ... , så det har vi inte råd med!”
92	3.13 Statliga myndigheters uppgifter på hjälpmedelsområdet [...]

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
93	<i>Myndigheten för delaktighet (MFD)</i>
94	<p>[...] Vidare ska myndigheten långsiktigt utveckla, sprida och förvalta kunskapsstöd riktat till kommuner och andra aktörer om hur innovationer, universell utformning och användningen av digital teknik kan bidra till ökad delaktighet, självständighet och jämlikhet i levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.</p> <p>Digital teknik har inte lett till ökad inkludering eller delaktighet för vår funktionshindergrupp, tvärtom. Här måste man tänka om!</p>
95	<p>Socialstyrelsen</p> <p>[...]</p> <ul style="list-style-type: none">■ att ta fram kunskapsstöd och utbildning för yrkesgrupper som förskriver enligt förskrivningsprocessen,■ stödja utvecklingen mot ökat inflytande vid val av hjälpmedel,■ öka kunskap om skillnader i tillgång till och användning av hjälpmedel, och■ följa upp och utvärdera hjälpmedelsområdet på nationell nivå. <p>Utan ett ingående samarbete med användarnas organisationer kan detta inte bli rätt eller riktigt.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
103 105-106	<p>4.2 Lagar m.m. för utbildningsområdet</p> <p><i>Diskrimineringslagen (2008:567)</i></p> <p><i>Enligt diskrimineringslagen är bristande tillgänglighet en form av diskriminering. Bristande tillgänglighet innebär att en person med funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inte vidtar skäliga tillgänglighetsåtgärder för att personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättningen. Tillgänglighetsåtgärder kan vara att genomföra generella anpassningar.</i></p> <p><i>Då de generella anpassningarna inte räcker till kan även individuella hjälpmedel vara aktuellt som tillgänglighetsåtgärd.</i></p> <p>Båda dessa punkter är viktiga – men lagen måste få tänder!</p>
224 - framåt	<p>9.2 Teknikutvecklingen påverkar hjälpmedelsområdet</p> <p>Här framhålls enbart fördelarna med den tekniska utvecklingen, men det finns en baksida: utvecklingen har medfört att grupper av personer med funktionsvariation också kan drabbas av teknikutvecklingen och hamna alltmer utanför. Det vilar ett tungt ansvar på ansvariga myndigheter att tillgodose även dessa gruppers grundläggande behov. Detta måste ske i samarbete med de organisationer som företräder respektive grupper.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
228	9.3 Nationella insatser för att främja utveckling och innovation [...]
231	<p><i>Tidigare fanns möjlighet att ansöka om ekonomiskt stöd och rådgivning från HI för utveckling av hjälpmedel. I dag pågår också ett antal satsningar för att stimulera utveckling av nya tekniska lösningar för personer med funktionsnedsättning och äldre. Bland annat har Post- och telestyrelsen (PTS) ett särskilt fokus på innovationsfrämjande aktiviteter i syfte att få fram lösningar som bidrar till att fler kan dra nytta av digitaliseringens möjligheter, oavsett funktionsförmåga.</i></p> <p>Här har vi sorgliga erfarenheter. Vid förfrågan om hjälpmedelsinsats från PTS har vi fått som svar att PTS inte vill hjälpa oss ”för att vi inte finns” enligt uppgift från annan myndighet...</p> <p>Detta gäller en så pass fundamental funktion som att ha tillgång till telefon med en teknik som fungerar för individen.</p>
266	9.9 Analys och slutsatser 9.9.4 Utredningens sammanfattande slutsatser [...] <i>Att dela upp individstöd i begrepp som välfärdsteknik och hjälpmedel är inte relevant utifrån den enskildes behov. Att försöka särskilja vad som är vad kan i viss mån fungera begränsande. En ökad helhetssyn är önskvärd. Med tanke på den snabba teknikutvecklingen kan det bli nödvändigt att se över begreppen.</i>
	<p>Vi instämmer i utredningens slutsats att det inte är relevant att dela upp individstöd i begrepp som välfärdsstöd och hjälpmedel.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
267	<p>[...]</p> <p>Utvecklingen på hjälpmedelsområdet ställer särskilda krav på sjukvårdshuvudmän i fråga om omvärldsbevakning, utvärdering och bedömningar av om produkterna ska ingå i utbudet.</p> <p>För att klara dessa bedömningar måste myndigheterna samarbeta med användarnas organisationer inom Funktionsrättsrörelsen.</p>
320	<p>11.2 Skyldigheten att tillhandahålla hjälpmedel i utbildning delad mellan huvudmän</p> <p>[...]</p>
321	<p>Att skolan misslyckas med att analysera behov avspeglas i att det verkar vara medicinsk diagnos, snarare än individens behov, som avgör om eleven får tillgång till extra anpassningar och särskilt stöd. Varannan rektor, speciallärare och specialpedagog uppger att medicinsk diagnos har betydelse för att elever ska få särskilt stöd, trots en stark medvetenhet om att skollagen och andra regelverk inte ställer krav på diagnos⁴. Det innebär att många elever utan medicinsk diagnos men i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd saknar tillgång till det.</p> <p>Det verkar behövas en informationsinsats för att klargöra att det är elevens behov och inte medicinsk diagnos som avgör om eleven ska få tillgång till anpassningar.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
343	<p data-bbox="430 376 790 414">12.5 Framtida utmaningar</p> <p data-bbox="430 443 1428 739"><i>Befolkningen i Sverige blir allt äldre och vi har i dag en av världens äldsta befolkningar. De flesta hjälpmedelsanvändare är också äldre. Förutom att risken för funktionsnedsättning ökar med åldern, lever allt fler med kroniska sjukdomar. På hjälpmedelsområdet finns i likhet med andra välfärdsområden därför en betydande framtida ekonomisk utmaning. Men behovet av hjälpmedel hänger inte bara samman med antalet äldre eller folkhälsan. Nya generationer kommer sannolikt att ställa större krav på aktiviteter och delaktighet än tidigare generationer.</i></p> <p data-bbox="430 835 1417 907">Redan idag har elöverkänsliga det mycket svårt och ibland omöjligt att klara miljön på äldreboenden p.g.a. alltmer trådlös teknik.</p> <p data-bbox="430 940 1364 1012">Många svårt sjuka och gamla får därför inte den vård och omsorg de har behov av och rätt till.</p> <p data-bbox="430 1046 1385 1117">Utvecklingen ser ut att gå mot ännu sämre tillgänglighet om inte drastiska åtgärder vidtas.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
383	<p>13.7 Förslag</p> <p>13.7.1 Definition av hjälpmedel</p> <p>Det är bra att man definierar begreppet hjälpmedel. Men vi anser att punkt 2 behöver förtydligas. Det står:</p> <p><i>2. förflytta sig,</i></p> <p>Det borde framgå att punkt 2 omfattar även längre förflyttningar:</p> <p><i>2. förflytta sig, även längre sträckor,</i></p> <p>Att ta sig till brevlådan är inte samma sak som att ta sig till t ex vilohem eller vårdinrättning eller besök hos anhörig i andra delar av landet eller t.o.m. utomlands.</p>
387	<p>Närmare bestämmelser i förordning</p> <p>[...]</p> <p>Det är viktigt att det är individens behov av hjälpmedel som ska styra, inte förteckningar och liknande! Det borde ha klargjorts ”inom ramen”.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
390	<p><i>13.7.2 Nationell uppföljning och statistik</i></p> <p>[...]</p> <p>Här kan statistiken bli missledande – för en helhetsbild behöver man finna ett sätt att även omfatta de hjälpmedel som individer tvingats införskaffa på egen hand på grund av ett bristfällig ”hjälpmedelshantering”, det vill säga brist på vilja att hjälpa eller okunnighet hos ansvarig huvudman.</p>
393	<p><i>13.7.4 Bättre möjligheter till aktiv fritid</i></p> <p>Det är bra att man vill öka möjligheten till aktiv fritid och att man vill göra det i dialog med funktionsrättsorganisationerna.</p>
432	<p><i>14.8.2 En bestämmelse om hjälpmedelsavgifter införs i HSL</i></p> <p>Det är viktigt att barn under 18 och äldre över 85, liksom de som omfattas av LSS, befrias från avgift.</p>
436	<p><i>14.8.3 Avgifter i samband med besök för behovsbedömning och förskrivning inordnas i högkostnadsskyddet för öppenvård</i></p> <p>Vi ställer oss bakom utredningens förslag att högkostnadsskyddet ska omfatta även besök för behovsbedömning.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
442	<p>15.2 Regional och lokal information för ökad transparens</p> <p>[...]</p> <p><i>Tema hjälpmedel 1177 Vårdguiden är en upparbetad kanal där sjukvårdshuvudmännen enkelt kan nå ut till invånarna. En väl utarbetad lokal information via Tema hjälpmedel 1177 Vårdguiden kan med fördel användas även av förskrivare som ska informera patienter om alternativa hjälpmedel. Detta hindrar inte att information till användare lämnas även på andra sätt.</i></p> <p>För bl a personer som inte kan använda dator eller mobil är det nödvärdigt att det alltid ska gå att få information skriftligt på papper, eller i annan lämplig form, t ex blindskrift. Detta bör skrivas in som en skyldighet!</p>
445	<p>15.4 Förslag</p> <p>15.4.1 Stimulera till upphandling som främjar valfrihet och innovationer</p> <p>[...]</p> <p><i>Som en del av uppdraget</i></p> <p><i>bör Upphandlingsmyndigheten stimulera huvudmännen till att aktivt involvera potentiella hjälpmedelsanvändare i olika skeden av upphandlingsprocessen.</i></p> <p>Det är bra att involvera användarna – men utan att engagera respektive organisationer, helst via Funktionsrätt Sverige torde det bli svårt att få en sann bild av behoven.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
454	<p><i>16.3.1 Säker och ändamålsenlig rehabilitering inom kommunernas ansvarsområde</i></p> <p>Vi tillstyrker förslaget</p>
463	<p><i>16.3.3 Förslag att stärka elevhälsan</i></p> <p>Vi tillstyrker förslaget.</p>
468	<p><i>Bedömning gällande stöd till barn och unga</i></p> <p><i>Utredningens bedömning: Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över och lämnar förslag om förebyggande och främjande arbete riktat till barn och unga. Översynen bör omfatta såväl universellt arbete som selektivt och individuellt anpassat stöd från flera olika professioner.</i></p> <p>Vi tillstyrker förslaget.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
	17 Inkluderande teknik – överväganden och förslag
488	<p>17.3 Förslag</p> <p>17.3.1 Sammanställa kunskapsöversikter</p> <p><i>Utredningens förslag: SBU ges i uppdrag att utifrån aktuell forskning kartlägga befintligt kunskapsläge, inklusive bristande evidens och kunskapsluckor, för olika medicintekniska hjälpmedel som används som kompensatoriskt stöd inom hälso- och sjukvård samt inom omsorg. SBU ska tillsammans med användare och berörda professioner identifiera områden där forskning bedöms som angelägen samt vilka vetenskapliga utvärderingar och systematiska översikter som är både angelägna och genomförbara. I ett andra steg bör SBU utifrån behovsinventeringen genomföra systematiska översikter på de särskilt angelägna hjälpmedelsområdena. Uppdraget bör ske i dialog med berörda funktionshindersorganisationer och vårdgivare.</i></p> <p>Det bör stå:</p> <p>”... Uppdraget ska utföras i samråd med berörda funktionshindersorganisationer” och vårdgivare.”</p>
489	<p>17.3.2 Kartlägga förskrivning av icke medicintekniska produkter som hjälpmedel</p> <p><i>Utredningens förslag: Vårdanalys ges i uppdrag att kartlägga förskrivning av icke medicintekniska produkter ur ett patient-, brukar- och samhällsperspektiv. Som en del av kartläggningsarbetet bör myndigheten undersöka hur vanligt det är i dag att icke medicintekniska produkter förskrivas som hjälpmedel, vilka orsakerna till variationer är, hur hjälpmedlen upplevs av användare, nyttan av [...]</i></p> <p>Vi tillstyrker förslaget. Den största fördelen torde vara att nya hjälpmedel kan tillhandahållas snabbare. Motsvarande nackdel kan vara oförutsedda risker och problem som t ex personsäkerhet och kvalitetsproblem.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
491	<p>17.3.3 Uppdrag om uppföljning till Myndigheten för delaktighet</p> <p><i>Utredningens förslag: MFD ges i uppdrag att följa upp hur teknik som individstöd bidrar till ökad delaktighet och förbättrade levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Arbetet bör ske sektorsövergripande och kan omfatta inhämtande av statistik, data och annan uppföljning som görs av andra myndigheter och organisationer inom relevanta sektorer.</i></p> <p><i>Uppföljningen ska bidra till att synliggöra hur användningen av individstöd inom olika system kan bidra till ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget bör även belysa hur individstöd samspelar med utformningen av miljön och universellt utformade produkter, i syfte att förbättra tillgängligheten i samhället. I uppdraget bör även ingå att MFD samverkar med andra aktörer med ansvar för hjälpmedel och motsvarande teknikstöd.</i></p> <p>För en rimligt sann bild av verkligheten krävs samverkan med funktionsrättsrörelsen.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
493	<p>17.3.4 Samverkansforum hos Myndigheten för delaktighet</p> <p><i>Utredningens förslag: MFD ges i uppdrag att initiera ett samverkansforum gällande teknik som individstöd som kan bidra till ökad delaktighet, självbestämmande och jämlika levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Samverkansforumet ska vända sig till i första hand landsting, kommuner och statliga myndigheter med ansvar för olika stöd för personer med funktionsnedsättning. Syftet med samverkansforumet är att beskriva potentiell nytta med olika kategorier av individstöd. Detta kan i sin tur utgöra underlag för huvudmännen vid ställningstagande till vilken teknik som ska erbjudas som stöd. Samverkansforumet ska också kunna fungera som en inspirations och kunskapsplattform för enskilda med funktionsnedsättning. I uppdraget ingår att ha en dialog med berörda funktionshindersorganisationer. Fokus bör inledningsvis vara digital teknik. Beroende på utfallet, kan även andra individstöd ingå senare.</i></p> <p>Arbetet kräver samverkan med funktionsrättsrörelsen, inte bara ”dialog”.</p> <p>Fokus måste vara bra teknik, dvs teknik som motsvarar individens behov, och som inte begränsas av populära floskler som ”digital”.</p>
497	<p>18 Statligt stöd och styrning – överväganden och förslag</p>
501	<p>18.4 Förslag m.m.</p> <p>18.4.1 Socialstyrelsens roll på hjälpmedelsområdet</p> <p><i>Utredningens bedömning: Det behöver förtydligas att hjälpmedel som förskrivs enligt HSL ingår i Socialstyrelsens ansvar som förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör hälso- och sjukvård.</i></p> <p>Här behövs en kompetensuppbyggnad på SoS – som bör ske med hjälp av funktionshinderrörelsen.</p>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
502	<p>18.4.2 Styrningen av MFD:s sektorsövergripande arbete</p> <p><i>Utredningens förslag: Regeringen bör förtydliga att MFD löpande ska arbeta med sektorsövergripande frågor rörande produkter och tjänster som digital teknik, personliga hjälpmedel och välfärdstekniska lösningar.</i></p> <p><i>Utredningens bedömning: Myndighetens instruktion bör ses över så att MFD:s uppgifter på området hjälpmedel och välfärdsteknik blir tydliga.</i></p> <p>Det är viktigt att MFD:s arbete inte begränsas av onödiga och okunniga begränsningar som ”digital teknik” - det borde stå: anpassad och för individen bra teknik!</p>

Sakkunniga för Elöverkänsligas Riksförbund:

Inger Svedmyr, telekomingenjör

Per Segerbäck, forskningsingenjör fd Ericsson R&D

Linda Nieuwenhuizen, gymnasielärare

Bilaga: Resolution 1815 (2011) från Europarådet i svensk översättning (PDF)

Elöverkänsligas Riksförbund _____ Medlem i Funktionsrätt Sverige

Post- och Besöksadress Telefon Fax E-post Org.nr. Plusgiro Bankgiro
Blåsutvägen 53 08-712 90 65 08-712 89 48 info@eloverkanslig.org 812400-9484 67 84 45-8 788-2970
121 36 JOHANNESHOV
Stockholm